

ANDREI SĂVESCU

CYBERLAW
ELEMENTS

EDITURA HAMANGIU

CAPITOLUL AL VII-LEA.

REGLEMENTAREA MOTOARELOR DE CĂUTARE

§1. Importanța motoarelor de căutare

Importanța motoarelor de căutare web rezidă în capacitatea lor de a răspunde unei nevoi sociale esențiale: accesul rapid și facil la informație. Dezvoltarea acestor servicii s-a bazat pe câteva premise fundamentale: necesitatea utilizatorilor de a accesa informațiile rapid și eficient, dorința acestora de a comunica și partaja informații, precum și tendința naturală a oamenilor de a uita detalii sau informații pe termen lung. Motoarele de căutare online sunt o sursă vitală de trafic pe internet pentru afacerile care oferă bunuri și servicii prin intermediul paginilor web, influențând direct vizibilitatea și succesul comercial al acestora. Modul în care un motor de căutare ierarhizează rezultatele are un impact semnificativ asupra alegerilor consumatorilor, determinând preferințele acestora și influențând în mod direct competitivitatea și rentabilitatea afacerilor online. Această capacitate de a prioritiza informațiile și de a modela comportamentul consumatorilor subliniază rolul esențial al motoarelor de căutare în ecosistemul digital.

§2. Funcționarea motoarelor de căutare

Expresia „motor de căutare” este folosită de regulă cu înțelesul de aplicație software de căutare în conținutului afișat pe numeroase pagini web. Termenul „motor de căutare” se referă, în general, la o aplicație software concepută pentru a efectua căutări în conținutul disponibil pe numeroase pagini web. Aceasta permite utilizatorilor să introducă interogări sub formă de cuvinte-cheie sau expresii și să obțină rapid rezultate relevante

dintr-o vastă bază de date de informații. Paginile web sunt actualizate și alimentate cu conținut de către entități sau persoane care au un interes specific în a prezenta informații, produse, servicii sau opinii. Acest conținut poate fi creat de companii, organizații, bloggeri sau autori independenți, fiecare având ca scop atragerea de vizitatori, promovarea unui brand, furnizarea de informații utile sau stimularea interacțiunii cu utilizatorii. Astfel, conținutul web devine un instrument strategic prin care autorii își ating obiectivele, fie ele comerciale, educaționale sau de divertisment.

Programele informatice care gestionează paginile web sunt concepute să furnizeze informații oricui le solicită. Totuși, pentru utilizatori, poate fi dificil să își amintească exact sursa unde au găsit un text de lege relevant sau unde au văzut un produs de interes, cum ar fi o poșetă atrăgătoare. Din acest motiv, ei preferă să apeleze la un motor de căutare pentru a-i ajuta să localizeze aceste informații rapid și eficient. Această situație aduce beneficii tuturor părților implicate: proprietarii de pagini sunt încântați, deoarece site-urile lor primesc mai mult trafic, iar utilizatorii se bucură de acces facil la informațiile dorite. În plus, acest sistem funcționează de obicei fără costuri pentru utilizatori, ceea ce sporește atractivitatea motoarelor de căutare. Aceste motoare se străduiesc să satisfacă ambele părți, oferind o experiență optimizată atât pentru cei care caută, cât și pentru cei care furnizează conținut.

Motoarele de căutare îndeplinesc un rol esențial în funcționarea paginilor web și în accesarea informațiilor de către utilizatori. Acestea vizitează paginile afișate pe internet prin procese automate cunoscute sub numele de *crawlere* sau roboți de indexare, care memorează și cataloghează conținutul paginilor. Ulterior, conținutul este sortat și organizat pentru a putea fi livrat utilizatorilor în momentul în care aceștia efectuează o căutare. Pentru utilizatori, motoarele de căutare oferă rezultate relevante extrase din paginile web, de obicei prin îndrumarea lor către acele pagini sursă. Astfel, utilizatorii pot accesa cu ușurință site-urile

care conțin informația dorită, obținând răspunsuri rapide la interogările lor. Această metodă facilitează navigarea pe internet și sprijină accesul eficient la o gamă largă de informații.

§3. Cele mai importante motoare de căutare

Google – fondat în 1997, numele său provine de la termenul matematic „googol”, care reprezintă cifra 1 urmată de 100 de zerouri. Aceasta simbolizează misiunea sa de a organiza un volum imens de informații de pe internet și de a le face accesibile utilizatorilor;

Baidu – lansat în 2000, numele său se traduce din chineză prin „de sute de ori”, reflectând determinarea și perseverența în căutarea idealurilor. Baidu a devenit rapid principalul motor de căutare în China, adaptându-se specificului cultural și lingvistic al utilizatorilor săi;

Yandex – apărut în 1997, denumirea sa este un acronim pentru „Yet Another iNDEXer”. Yandex a devenit liderul pieței de motoare de căutare în Rusia, fiind cunoscut pentru inovațiile sale și pentru abordarea personalizată a serviciilor de căutare.

§4. Alte motoare de căutare interesante

Iată câteva motoare de căutare interesante, care oferă alternative și funcționalități distincte față de giganții consacrați:

1. DuckDuckGo – cunoscut pentru accentul pus pe confidențialitatea utilizatorului, acest motor de căutare nu colectează și nu partajează informații personale ale utilizatorilor. Este preferat de cei care doresc să își protejeze identitatea online și să evite urmărirea activităților lor pe internet;
2. Ecosia – un motor de căutare ecologic, care utilizează profitul generat din reclame pentru a finanța proiecte de plantare a copacilor. Utilizatorii care folosesc Ecosia

- contribuie la protejarea mediului în timp ce navighează pe internet;
3. Startpage – oferă anonimitate completă utilizatorilor, combinând rezultatele de căutare Google cu protecția confidențialității. Este popular printre cei care doresc să beneficieze de calitatea rezultatelor Google fără a renunța la intimitatea datelor;
 4. Qwant – un motor de căutare european, cunoscut pentru faptul că nu urmărește utilizatorii și nu creează profiluri de utilizatori. Qwant oferă o abordare etică și neutră asupra căutării online, păstrând confidențialitatea informațiilor;
 5. Bing – dezvoltat de Microsoft, Bing este al doilea cel mai utilizat motor de căutare din lume. Acesta oferă funcții unice, cum ar fi imagini de fundal zilnice și recompense prin programul Microsoft Rewards;
 6. Yahoo Search – deși a scăzut în popularitate în comparație cu Google, Yahoo Search rămâne un motor de căutare notabil, fiind integrat în platformele și serviciile Yahoo;
 7. Swisscows – un motor de căutare axat pe confidențialitate, care nu stochează datele utilizatorilor și este cunoscut pentru filtrarea conținutului inadecvat. Este popular în special în rândul familiilor și educatorilor;
 8. WolframAlpha – nu este un motor de căutare tradițional, ci un „motor de răspunsuri” care oferă informații bazate pe calcule și date factuale. Este ideal pentru căutări științifice, matematice și educaționale.

Aceste motoare de căutare oferă o varietate de opțiuni și funcționalități care se concentrează pe confidențialitate, sustenabilitate și specificități culturale sau funcționale, atrăgând utilizatori cu nevoi diverse.

§5. Definiția legală a motorului de căutare

Regulamentul (UE) 2019/1150 al Parlamentului European și al Consiliului din 20 iunie 2019 privind promovarea echității și transparenței pentru întreprinderile care utilizează servicii de intermediere online^[1] oferă o definiție legală pentru termenul de „motor de căutare online”^[2]. Potrivit acestei definiții, un motor de căutare online este un serviciu digital care le permite utilizatorilor să introducă interogări pentru a căuta, de regulă, pe toate site-urile web sau pe site-urile într-o anumită limbă, pe baza unei cereri referitoare la orice subiect. Aceste interogări pot lua forma unui cuvânt, unei solicitări vocale, unei fraze sau a altor elemente introduse de utilizator, iar motorul de căutare oferă rezultate în orice format în care se pot găsi informații legate de conținutul căutat. Acest regulament, care a devenit aplicabil începând cu 20 iunie 2020, subliniază importanța transparenței și corectitudinii în funcționarea motoarelor de căutare online, recunoscând rolul semnificativ pe care acestea îl joacă în accesul la informație și în influențarea deciziilor economice și comerciale ale utilizatorilor. Regulamentul european este o reglementare adecvată și generoasă a motoarelor de căutare în pagini web.

§6. Ierarhizarea rezultatelor căutării

Potrivit Regulamentului 2019/1150, întrucât ierarhizarea de către furnizorii de motoare de căutare online a paginilor web, inclusiv a celor prin intermediul cărora întreprinderile își oferă bunurile și serviciile consumatorilor, are un impact important asupra alegerilor consumatorilor și asupra succesului comercial, furnizorii de motoare de căutare online ar trebui să ofere o descriere a principalilor parametri pe baza cărora se stabilește poziția în ierarhie a tuturor site-urilor indexate, precum și o

[1] J.O. L 186 din 11 iulie 2019.

[2] Art. 2 pct. 5.

descriere a importanței relative a respectivilor parametri principali în comparație cu alți parametri. Pe lângă caracteristicile bunurilor și serviciilor și relevanța lor pentru consumatori, în cazul motoarelor de căutare online ar trebui ca această descriere să permită utilizatorilor profesionali de site-uri să înțeleagă în mod adecvat dacă se ține cont sau nu de anumite caracteristici de concepere a site-ului utilizate, cum ar fi optimizarea site-ului pentru dispozitivele de telecomunicații mobile și, în caz afirmativ, în ce mod și în ce măsură se întâmplă acest lucru. Descrierea ar trebui, de asemenea, să includă o explicație a eventualei posibilități pentru utilizatorii profesionali de site-uri de a influența în mod activ ierarhia în schimbul unei remunerații, precum și o explicație a efectelor relative ale acestei posibilități. În lipsa unei relații contractuale între furnizorii de motoare de căutare online și utilizatorii profesionali de site-uri, descrierea respectivă ar trebui să fie pusă la dispoziția publicului într-un loc vizibil și ușor accesibil.

Regulamentul 2019/1150 nu impune furnizorilor de motoare de căutare online obligația de a dezvălui funcționarea detaliată a mecanismelor lor de ierarhizare, inclusiv algoritmi specifici pe care îi utilizează. Această prevedere asigură protecția proprietății intelectuale și a secretului comercial, permițând furnizorilor să își păstreze avantajele competitive și să prevină abuzurile. Regulamentul impune doar obligația de a oferi o descriere generală a principalilor parametri care influențează poziționarea site-urilor web și importanța lor relativă, astfel încât utilizatorii să înțeleagă în mod adecvat modul în care aceste aspecte afectează rezultatele căutărilor. Astfel, se menține un echilibru între transparență și protecția informațiilor sensibile ale furnizorilor de motoare de căutare.

§7. Dubla ipostază a motorului de căutare

Atunci când un motor de căutare oferă propriile bunuri sau servicii, acesta intră într-o concurență directă cu alte pagini web care oferă produse similare. Din acest motiv, Regulamentul

2019/1150 subliniază importanța ca furnizorii de motoare de căutare să acționeze cu transparență. Aceștia sunt obligați să furnizeze o descriere clară a oricărui tratament diferențiat aplicat conținutului propriu, fie că acesta se realizează prin mijloace juridice, comerciale sau tehnice. Această cerință asigură că utilizatorii sunt conștienți de modul în care motorul de căutare prioritizează propriile servicii sau produse în comparație cu cele ale concurenților, prevenind astfel potențialele practici neloiale și promovând un mediu de afaceri mai echitabil și competitiv. Transparența privind aceste practici contribuie la menținerea încrederii utilizatorilor și a partenerilor comerciali în sistemele de căutare online.

§8. Scopul reglementării motoarelor de căutare

Pentru înțelegerea scopului reglementării este important de remarcat că întreprinderile care utilizează serviciile motoarelor de căutare, adică practic toate, trebuie să aibă cunoștință dacă furnizorul motorului de căutare partajează sau nu cu terțe părți date în scopuri care nu sunt necesare pentru a asigura buna funcționare a serviciului de căutare, de exemplu în scopuri comerciale. De asemenea, ar fi de dorit ca autorii paginilor web să aibă opțiunea de a refuza partajarea datelor, asigurându-se astfel protecția intereselor lor. Cu toate acestea, Regulamentul 2019/1150 nu impune astfel de obligații specifice furnizorilor de motoare de căutare. Ideea de bază a regulamentului este că măsurile care promovează transparența pot stimula schimbul de date și pot contribui la inovare și creștere. Astfel, reglementarea susține inițiativa de a crea un spațiu european comun al datelor, unde informațiile sunt partajate și utilizate într-un mod care favorizează dezvoltarea tehnologică și competitivitatea, valori care au fost considerate mai importante de legiuitorul european.

§9. Răspunderea motoarelor de căutare

Încurajarea motoarelor de căutare este realizată de Regulamentul 2019/1150 și prin modalitatea de reglementare a răspunderii motoarelor de căutare, mai exact reglementarea exonerării de răspundere. Potrivit art. 15 din regulament, un furnizor de servicii al societății informaționale care facilitează accesul la informațiile furnizate de terți, fie prin instrumente de căutare, fie prin legături către alte pagini web, nu poate fi considerat responsabil pentru respectivele informații, cu condiția să fie îndeplinite anumite cerințe. Aceste condiții sunt:

a) lipsa cunoștinței privind nelegalitatea – furnizorul nu este conștient de faptul că informația sau activitatea la care facilitează accesul este ilegală și, în cazul acțiunilor pentru daune, nu deține informații sau nu are cunoștință despre fapte sau circumstanțe care să sugereze că activitatea respectivă sau informațiile ar putea prejudicia drepturile unei terțe părți;

b) acțiuni rapide la identificarea problemei – dacă furnizorul devine conștient că activitatea sau informația este nelegală ori există indicii că ar putea vătăma drepturile unui terț, acesta are obligația de a acționa prompt pentru a elimina accesul la acea informație sau de a bloca utilizarea ei. Aceste prevederi subliniază responsabilitatea limitată a furnizorilor de servicii în ceea ce privește conținutul publicat de terți, atâta timp cât respectă cerințele de bună-credință și acțiune rapidă pentru prevenirea utilizării nelegale sau prejudiciabile a informațiilor.

§10. Identificarea oamenilor cu motoare de căutare

Datorită sistemelor informatice puternice pe care se bazează, motoarele de căutare reușesc să ofere acces rapid și eficient la informații pentru un număr mare de utilizatori. Cu toate acestea, în efortul lor de a facilita accesul la informație, ele pot, uneori, să facă datele personale sau informațiile sensibile mai accesibile decât ar fi dorit inițial persoanele vizate. Această capacitate de a

aduce informațiile la îndemâna oricui poate crea probleme legate de confidențialitate și securitatea datelor, subliniind necesitatea unei reglementări și protecții adecvate pentru a proteja drepturile utilizatorilor în mediul digital. Motorul de căutare caută în mod constant și sistematic informații publicate pe internet, pe care le extrage, le stochează și le organizează, apoi le pune la dispoziția utilizatorilor săi. Așadar, motorul de căutare prelucrează datele cu caracter personal ale oamenilor, date care provin din paginile web indexate de motorul de căutare. Aceasta înseamnă că motorul de căutare este un operator de date cu caracter personal și, deci, răspunde pentru prelucrarea pe care o efectuează în ceea ce privește datele cu caracter personal.

Uneori, oamenii sunt deranjați de publicarea unor informații despre ei. Publicarea informațiilor despre persoane poate cauza disconfort și îngrijorare. În acest context, Curtea de Justiție a Uniunii Europene, prin Hotărârea în cauza *Google Spain și Google*^[1], a stabilit că motoarele de căutare au obligația de a elimina din lista rezultatelor căutării numelui unei persoane linkurile către paginile web publicate de terți care conțin informații referitoare la acea persoană. Această obligație se aplică chiar și în situațiile în care informațiile rămân publicate pe paginile web respective, accentuând ideea că, deși publicarea poate fi legală, facilitatea găsirii rapide a informației poate să nu fie legală. Astfel, hotărârea Curții de Justiție subliniază importanța dreptului la protecția datelor și la viață privată ale persoanelor, cunoscut și sub numele de „dreptul de a fi uitat”. În urma acestei decizii, Google și alte motoare de căutare au implementat formulare online prin care utilizatorii pot solicita ștergerea rezultatelor care conțin date cu caracter personal, asigurându-se că aceste cereri sunt tratate în conformitate cu legislația de protecție a datelor și cu hotărârile instanțelor.

[1] C.J.U.E., cauza C-131/12, *Google Spain și Google*, Hotărârea din 13 mai 2014, EU:C:2014:317.

§11. Justul echilibru între obținerea de informații și ascundere informațiilor

Lucrurile nu sunt însă atât de simple. Când două interese intră în conflict, este nevoie de stabilirea unui just echilibru între ele. În privința obținerii de informații despre oameni, sunt active două interese. Pe de-o parte, motoarele de căutare permit utilizatorilor de internet să obțină informații structurate despre o persoană, care pot include aspecte ale vieții private, uneori deranjante sau sensibile. Fără aceste motoare de căutare, accesul la astfel de informații ar fi mult mai dificil și ar presupune un efort considerabil din partea celui interesat. Într-o societate în care internetul și motoarele de căutare sunt utilizate pe scară largă, obținerea acestor informații devine extrem de ușoară și rapidă, ceea ce poate afecta interesul persoanei vizate de a păstra anumite informații mai puțin accesibile. Pe de altă parte, există un interes legitim al publicului de a avea acces la informații, care poate fi, în anumite situații, mai important decât interesul de protejare a intimității. De exemplu, este legitim ca cetățenii să poată obține ușor informații despre politicieni, funcționari publici, oameni de afaceri sau membri ai profesiilor liberale precum avocați sau medici, deoarece aceste informații pot influența deciziile lor. Accesul la informații relevante despre comportamente publice sau profesionale necorespunzătoare este esențial pentru a permite oamenilor să ia decizii informate și să își protejeze interesele. Astfel, reglementarea utilizării motoarelor de căutare și protecția datelor cu caracter personal trebuie să țină cont de balanța între dreptul la protecția vieții private și interesul public de a avea acces la informații relevante și importante.

O precizare importantă trebuie făcută: problema informațiilor despre oameni discutată aici se referă doar la motoarele de căutare, nu la paginile web în general. În cazul publicării informațiilor în pagini web, din care motorul de căutare își extrage informații, problema este cea a raportului dintre libertatea de exprimare, care se manifestă în pagini web, și pretențiile de

privacy ale persoanelor vizate. O altă precizare importantă trebuie făcută: problema informațiilor despre oameni discutată aici se referă doar la căutarea după numele persoanei, nu și la ipoteza în care *stringul* de căutare returnează o listă de rezultate printre care se află și informații cu privire la persoană. Cu alte cuvinte, discuția se referă doar la facilitarea găsirii informației despre om, nu la găsirea informației în general.

Soluția de echilibru este lăsată de Regulamentul 2016/679 în sarcina fiecărui stat: „Prin intermediul dreptului intern, statele membre asigură un echilibru între dreptul la protecția datelor cu caracter personal în temeiul prezentului regulament și dreptul la libertatea de exprimare și de informare, inclusiv prelucrarea în scopuri jurnalistice sau în scopul exprimării academice, artistice sau literare”^[1]. În România, această soluție de echilibru este detaliată în art. 7 din Legea nr. 190/2018, care stabilește că, în vederea asigurării unui echilibru între dreptul la protecția datelor cu caracter personal, libertatea de exprimare și dreptul la informație, prelucrarea datelor în scopuri jurnalistice sau de exprimare academică, artistică sau literară este permisă dacă se referă la date cu caracter personal care au fost făcute publice în mod clar de către persoana vizată sau care sunt strâns legate de calitatea de persoană publică a acesteia sau de caracterul public al faptelor în care este implicată. Această reglementare reflectă efortul de a balansa dreptul la intimitate al persoanelor cu dreptul la informare și libertatea de exprimare, elemente esențiale într-o societate democratică.

§12. Dark Web

În ceea ce privește Dark Web, abordarea subiectului în mediul academic necesită o atenție deosebită și o delimitare clară a scopului și contextului în care este studiat. Deși studiul Dark Web poate aduce beneficii semnificative în înțelegerea securității

^[1] Art. 85 alin. (1).